

Slovarček pogostih izrazov

LIMFOMI – RAKI LIMFATIČNEGA TKIVA

- **AGRESIVNI LIMFOM** – hitro rastoči limfom, pri katerem je potrebna uvedba zdravljenja že ob postavitvi diagnoze.
- **ALOPECIJA** – izpadanje las in dlak, lahko je delna ali popolna.
- **ANALGETIKI** – zdravila proti bolečinam.
- **ANEMIJA** – stanje, ko je zmanjšana koncentracija hemoglobina (pod 120 g/L za ženske oz. pod 130 g/L za moške) in/ali ko je zmanjšano število krvnih celic rdeče vrste (*eritrocitov*). Kaže se z občutkom šibkosti, utrujenostjo, vrtoglavicami, hitrejšo zadihanostjo, šumenjem v ušesih, občutkom utripanja srca in bledico.
- **ANTIBIOTIKI** – zdravila za zdravljenje bakterijskih okužb.
- **ANTIEMETIKI** – zdravila proti slabosti.
- **ANTIMIKOTIKI** – zdravila za zdravljenje glivnih okužb.
- **ANTIMIKROBNA PROFILAKSA** – preventivna uvedba zaščite z zdravili proti bakterijskim, glivnim ali virusnim okužbam.
- **ANTIPIRETIKI** – zdravila proti povišani telesni temperaturi.
- **ASIMPTOMATSKA BOLEZEN** – stanje, ko pri bolniku sicer dokažemo bolezen (npr. *limfom*), vendar bolnik ob tem nima nobenih težav.
- **BIOPSIJA KOSTNEGA MOZGA** – odvzem majhnega dela kostnega mozga s kostnino iz medenične kosti za preiskavo pod mikroskopom (*histološko preiskavo*). Z biopsijo ocenimo prizadetost kostnega mozga z npr. *limfomom*.
- **CITOLOŠKA PREISKAVA** – diagnostična preiskava oz. mikroskopski pregled odvzetega vzorca celic. Pri bolj zapletenih primerih so nam v pomoč dodatne metode (npr. *pretočna citometrija*).
- **CT (ang. *Computed Tomography*)** – računalniška tomografija – slikovna preiskava, kjer je opravljenih več rentgenskih slik, ki so nato računalniško obdelane. Preiskava nam pokaže stanje bezgavk in notranjih organov.
- **DELNA REMISIJA BOLEZNI** – odgovor na zdravljenje, ko se *limfom* zmanjša, vendar je še vedno prisoten.
- **FEBRILNA NEVTROPENIJA** – povečana telesna temperatura nad 38,3 °C (izmerjena enkrat) ali nad 38,0 °C (traja vsaj eno uro ali izmerjena dvakrat v 12 urah) ob hkratnem zmanjšanju števila krvnih celic bele vrste (nevtrofilcev) pod 0,5 x 10⁹/l. Predstavlja nujno stanje, pri katerem je potreben prejem v bolnišnico in zdravljenje z zdravili proti bakterijskim ter glivnim okužbam (*antibiotiki* in *antimikotiki*).
- **HISTOLOŠKA PREISKAVA** – diagnostična preiskava odvzetega tkiva, ki je obdelano in pripravljeno v tankih rezinah ter posebno obarvano za natančen pregled pod mikroskopom.
- **INDOLENTNI LIMFOM** – počasi rastoči limfom, ki v odsotnosti težav ne zahteva takojšnjega zdravljenja. Bolnike s tem limfomom lahko zgolj spremljamo.
- **INTRAKRANIALNO** – znotraj lobanjskih kosti/ znotraj kosti glave.
- **INTRATEKALNA KEMOTERAPIJA** – aplikacija kemoterapije v likvorski prostor – tekočino, ki obliva hrbtenjačo in možgane. Punkcija se opravi med vretenci v ledvenem predelu.
- **KEMOTERAPIJA** – vrsta sistemskega zdravljenja s protirakavimi zdravili (*citostatiki*), ki uničijo ali poškodujejo rakave celice in preprečujejo njihovo delitev. Najpogosteje se daje v obliki infuzije, injekcije ali tablet.
- **LIKVORSKA PUNKCIJA** – punkcija za odvzem *likvorja* – tekočine, ki obliva možgane in hrbtenjačo. Opravi se med vretenci v ledvenem predelu. Z analizo likvorja želimo oceniti prizadetost z limfomom.
- **LIMFOM** – rakava bolezen *limfocitov* (podvrsta krvnih celic bele vrste/levkocitov) oz. *limfatičnega tkiva*, kjer se nekontrolirano delijo rakavo spremenjeni limfociti in povzročajo povečanje bezgavk ter nekaterih organov (npr. vranice). Rakavo tkivo lahko prodre oz. *infiltrira* tudi v druge organe.
- **LIMFATIČNO TKIVO** – kostni mozeg in timus (ki ju štejemo pod primarna limfatična organa) ter bezgavke, vranica in limfatično tkivo sluznic, npr. prebavil, pljuč, žrela (ki jih prištevamo pod sekundarna limfatična tkiva).

LIMFOMI – RAKI LIMFATIČNEGA TKIVA

- **MEDIASTINUM** – imenovan tudi medpljučje, je predel v prsnem košu med obema pljučnima kriloma.
- **NEVTROPENIJA** – zmanjšano število *nevtrofilcev*, ki so podvrsta krvnih celic bele vrste oz. *levkocitov*. O ogrožajoči nevtropeniji govorimo ob številu nevtrofilcev pod $0,5 \times 10^9/l$. Takrat je bolnik dovzeten za okužbe, zaradi česar pri bolnikih z *limfomom* uvedemo zdravila za zaščito pred bakterijskimi okužbami (antibiotik), po potrebi tudi protiglivna zdravila.
- **PERIFERNA POLINEVROPATIJA** – poškodba živčnih končičev na oddaljenih delih okončin kot posledica zdravljenja z določenimi skupinami kemoterapevtskih zdravil ali kroničnih obolenj. Pojavlja se obojestransko, najpogosteje v obliki omrtvelosti (prsti na nogah, rokah ali cela stopala), mravljinčenja ali pekočih bolečin.
- **PET-CT (ang. Positron Emission Tomography-Computed Tomography)** – pozitronska izsevalna računalniška tomografija je kombinirana slikovna preiskava, kjer bolnik prejme majhno količino s sevalcem označene glukoze. Le-ta se nato kopiči v rakavih celicah, saj tam poteka presnova sladkorja. Tako lahko s slikanjem ugotovimo lokacije npr. *limfoma*.
- **PICC KATETER (ang. Peripherally Inserted Central Catheter)** – periferno vstavljeni osrednji kateter, ki omogoča stalni žilni pristop in je vstavljen v oddaljeno veno, najpogosteje na nadlahti. Omogoča varno dajanje kemoterapije, infuzij in drugih zdravil ter služi kot dostop za odvzem krvi.
- **PODKOŽNA VENSKA VALVULA (VAP) (ang. Vascular Access Port)** – osrednji venski kateter s podkožnim prekatom je žilni dostop, ki je v celoti vstavljen pod kožo, najpogosteje pod ključnico. Vstavljen lahko ostane več let in omogoča varno dajanje zdravil ter odvzeme krvi.
- **POPOLNA REMISIJA BOLEZNI** – umirjena faza bolezni, dosežena po zdravljenju, ko s preiskavami ni več videti znakov limfoma/rakavega obolenja.
- **PS PO WHO (PERFORMANCE STATUS) (ang. Performance status according to World Health Organization)** – točkovna lestvica Svetovne zdravstvene organizacije, s katero se ocenjuje splošno stanje oz. zmogljivost bolnika.
- **PUNKCIJA KOSTNEGA MOZGA** – preiskava celic (oz. *citološka preiskava*) kostnega mozga, pri kateri se z iglo odvzame tekoči del kostnega mozga (aspirat), najpogosteje iz predela medenice ali prsnice. Z njo ocenimo prizadetost kostnega mozga npr. z *limfomom*.
- **RADIOTERAPIJA** – lokalno zdravljenje z ionizirajočim sevanjem, kjer žarki povzročajo poškodbo rakavih celic in s tem preprečujejo njihovo delitev.
- **RECIDIV BOLEZNI** – ponovitev bolezni, ko je bila le-ta že zdravljena.
- **REFRAKTARNA BOLEZEN** – stanje, ko se bolezen ne odziva na zdravljenje. Lahko se pojavi ob prvem zdravljenju ali pa kasneje ob zdravljenju ponovitve bolezni.
- **RETROPERITONEJ** – predel v trebuhu, ki se nahaja za potrebušnico (*peritonejem*) in zajema zadajšnji del trebuha.
- **SIMPTOMATSKA BOLEZEN** – stanje, ko ima bolnik zaradi bolezni/limfoma težave in potrebuje zdravljenje.
- **STOMATITIS** – vnetje ustne sluznice.
- **STRANSKI UČINKI ZDRAVLJENJA** – učinki zdravljenja, ki se pojavijo poleg zelenega terapevtskega učinka zdravila. Večinoma so neprijetni/neželeni, kot so slabost, utrujenost, izpadanje las, poslabšanje krvne slike itd.
- **TARČNO ZDRAVLJENJE** – oblika zdravljenja, ki je usmerjeno na posebne celične označevalce na površini rakavih celic ali molekule v njih. Pogosto ima tarčna terapija manj stranskih učinkov kot klasična kemoterapija, ker manj poškoduje zdrave celice.
- **TROMBOCITOPENIJA** – zmanjšano število krvnih ploščic oz. *trombocitov* v krvi. O resni trombocitopeniji govorimo, ko njihovo število pade pod $50 \times 10^9/l$. Najpogostejši znaki so hiter pojav modric, pikčaste krvavitve po koži ali vidnih sluznicah in krvavitve.
- **VIROSTATIKI** – zdravila za zdravljenje virusnih okužb.

Avtorici: **Urška Rogelj**, dr. med., specialistka internistične onkologije, in
prof. dr. Barbara Jezeršek Novakovič, dr. med., specialistka interne medicine in internistične onkologije

www.lek.si | Lek farmacevtska družba d.d., Verovškova 57, 1526 Ljubljana, Slovenija